

KĀ'EO 2024

He Palapala Alaka'i Kūkā Kama'ilio

Hō'ulu'ulu 'ia e ke Kulanui o Hawai'i ma Mānoa
e ho'ohana pū ai me nā kaha mai ka Hō'ike KĀ'EO
(Kaiapuni Assessment of Educational Outcomes))

Ka Papa Kuhikuhi

Ka Ho‘olauna _____ 3

Nā Nīnau e No‘ono‘o ai _____ 4

Nā Māhele

No ka Ho‘oulu Maui Ola _____ 5

No ka Mākaukau ‘Ōlelo Hawai‘i _____ 7

Ke Komo ‘ana o ka ‘Ohana _____ 9

Ka Ho'olauna

I ka nānā 'ana i nā kaha kula no ka hō'ike KĀ'EO, he kōkua nō ho'i ka loa'a o kekahi mau 'ikepili e kāko'o ai i ke kūkā 'ana ma ke kula.

Pāku'i 'ia nā hopena ma kēia palapala e kāko'o ai i ia kūkā 'ana ma ke kula.

Ho'onohonoho 'ia nā hopena ma 'ekolu mau māhele nui:

- Nā ālaina a me nā ka'akālai ma ka ho'oulu mau li ola
- Ka holomua ma ka mākaukau 'ōlelo Hawai'i
- Ke ko'iko'i o ke komo pū 'ana o ka 'ohana

Ma kekahi 'ao'ao, e 'ike 'ia ana he mau nīnau, i wahi ia e ho'omaka ai i ke kūkā 'ana ma ke kula a me ke kaiāulu, a laila aku nā hopena o ke anamana'o.

Nā Nīnau e No'ono'o ai

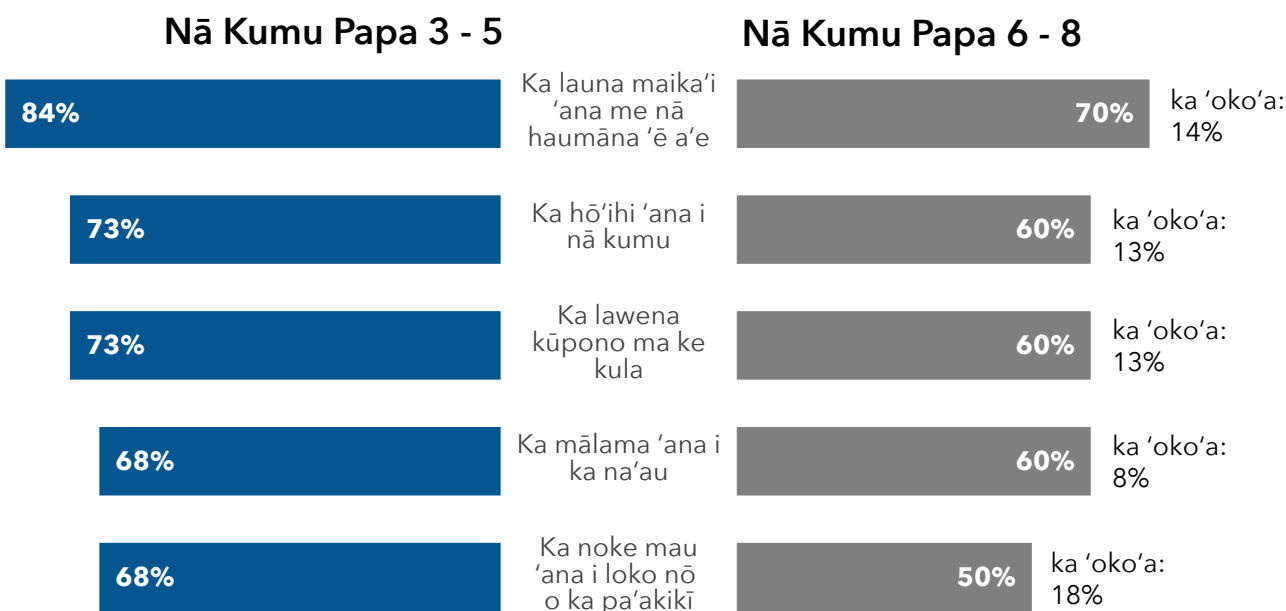
Ke heluhelu 'ia ka 'ikepili, maika'i ke no'ono'o 'ia kēia mau nīnau a me ko lākou pili i nā māhele nui a pau.

- ✓ Pehea ka pili a pili 'ole o ka 'ikepili i kāu kula? Ua pā anei kekahi mau pae papa a 'ike ma'i'o kiko'i?
- ✓ He aha nā 'ikepili hou aku e makemake 'ia nei mai nā 'ohana, nā kumu, a me nā haumāna i kēia makahiki?
- ✓ Ua 'ike 'ia anei nā 'ikepili i mahu'i 'ole 'ia?
- ✓ Inā launa kāu mau mea i 'ike ai me ka 'ikepili e hō'ike 'ia nei, i kou mana'o, pehea i pā ai ko nā haumāna a'o 'ana a me ka hiki iā lākou ke hō'ike i ka 'ike i pa'a iā lākou? He aha kekahi mau ka'akālai e ho'ohana ai no ka ho'oponopono 'ana i kēia mau hopena ma kāu kula?
- ✓ Nui nō paha ka 'ike i loa'a i kāu kula -- mai nā hō'ike like 'ole, nā noi'ina, a pēlā wale aku. Pehea e ho'ohana pū ai i ia mau 'ike me ka 'ikepili KĀ'EO a anamana'o ho'i no ka ho'oholo 'ana i nā mea e pono ai? He aha nā 'anu'u hana e hiki mai ana?

‘Oko‘a nā mea i hopohopo ai nā kumu e pili ana i ka ho‘oulu mauli ola ma nā pae papa ‘oko‘a...

Hō‘ike ‘ia ma ke anamana‘o ka hopohopo like a emi mai paha o nā kumu papa 3-5 e pili ana i ka ho‘oulu mauli ola* ke ho‘ohālikelike ‘ia me ko nā kumu papa 6-8. ‘O nā mea nui i hopohopo ai nā kumu, ‘o ia ka hiki i ka haumāna ke noke mau a puka i loko nō o ka pa‘akikī, a me ko ka haumāna launa maika‘i ‘ana me nā haumāna ‘ē a‘e.

* Hō‘ike ‘ia ma nā ‘aukā nā pākēneka i hui pū ‘ia o nā kumu i hō‘ike i ka like a emi mai paha o ka hopohopo ma ke anamana‘o (ho‘ohui ‘ia ka "like ka hopohopo," "emi iki mai ka hopohopo," a me ke "emi loa mai ka hopohopo" no nā māhele a pau)

“Hilahila a wiwo nō paha nā haumāna ma ka ho‘omaka ‘ana o ka makahiki kula i ka ho‘okō ‘ana i nā ha‘awina. I ke au o ka manawa, ua ulu nō - ua a‘o ‘ia nā mākau ho‘olauna ma o nā hanana o ke kula, a ahuwale mai ho‘i i nā haumāna ka hiki ke a‘o pū mai nā haumāna ‘ē a‘e ma o nā hanana hana pū ma ke kime. Ho‘okahua ‘ia ia ulu ‘ana o ka haumāna i loko o ka makahiki kula ma luna o nā lōina Hawai‘i.”

Kumu kaiapuni

... 'oiai ho'i e pa'a mau ana ke kahua mo'omeheu Hawai'i e ho'oulu 'ia ai ka maui ola o ka haumāna.

Ka Ho'opa'a Pilina

"O kekahi mea nui i kālele 'ia, 'o ia ho'i ka pilina. Ua mālama 'ia nō he mau hanana e pa'a ai ia pilina ma o ka 'ōlelo, ka mo'omeheu, a me nā hana no'eau Hawai'i."

'Ike Hawai'i ma ke 'ano he Ka'akālai e Holomua ai

"Ua ho'omaka mākou i ka ho'ohana 'ana i nā lōina HĀ e kākō'o ai i ka ho'oulu maui ola. Pili nā lōina HĀ i ka pa'a 'ana o ka 'ōlelo no'eau i nā haumāna, a ho'ohana 'ia ia 'ōlelo no'eau i loko a i waho ho'i o ke kahua kula."

Ka Ikaika a me ka Noke Mau

"[Hō'ike 'ia na nā haumāna] ka noke mau, ke ahonui, a me ka hō'ihi iā ia iho ma ke 'ano he kanaka makua. I kēia makahiki, ua pau nō ka maka'u i ka hō'ike mana'o 'ana, a kū nō kekahi ma hope o kona mana'o i ho'oholo ai he pono, i loko nō na'e o ke kū ho'okahi 'ana."

Kāko'o Kaiāulu

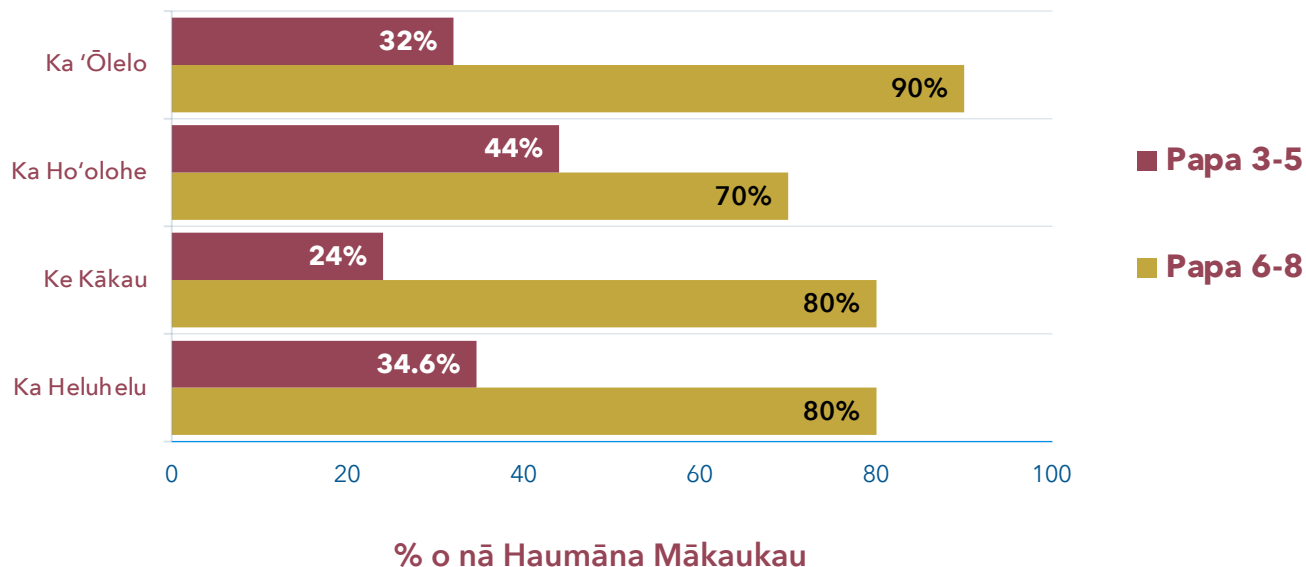
"Ua mālama 'ia nō he mau kūkā 'ana. He wā nō ia e pa'a ai ka 'ohana 'ana i loko o ka lumi papa... 'ike 'ia nā kānaka a pau ma ke 'ano he lālā ia no ka 'ohana ho'okahi."

Ke ho'oikaika nei nā kula i ka ho'oulu maui ola a me ka 'ōlelo Hawai'i ma o nā hana no'eau Hawai'i e pili pū ana.

- ka 'āwili pū 'ia o nā lōina HĀ ma ke a'o 'ana i nā lā a pau
- ka huaka'i 'ana a me nā 'aha
- ke kūkulu pilina ma ke kūkā 'ana
- ka hui pū 'ana me nā kānaka no'eau o ke kaiāulu
- ka ho'okoe 'ana he wahi e mālama 'ia ai nā hana Hawai'i ku'una

‘Ike ‘ia ka holomua o ka ‘ōlelo ‘ana o nā haumāna...

Hō'ike mai ka 'ikepili o ke anamana'o 2024 i ka mākaukau loa* ma ka 'ōlelo, keu ho'i ma nā papa 6-8 i kuhikuhi 'ia e nā kumu ka mākaukau ki'eki'e ma nā mākau 'ōlelo:

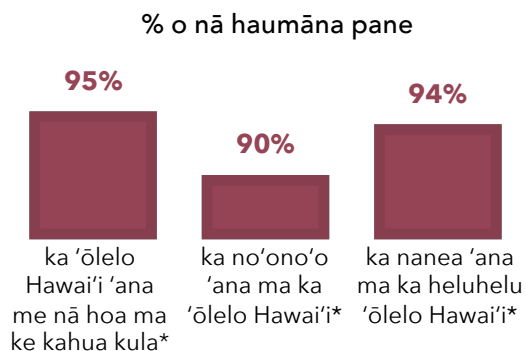
* Hō'ike ka pakuhi i ka huina pākēneka no ke "ki'eki'e (51-75%)" a me ke "ki'eki'e loa (76-100%)" o nā haumāna mākaukau i hō'ike 'ia mai e nā kumu o kēlā hui kēia hui (nā Papa 3-5 a 6-8)

... a ho'oikaika 'ia kēia holomua 'ana ke komo pū ke kaiāulu,
he mea nui ho'i ia ma nā pae a pau o ka ulu 'ana o ka 'ōlelo
Hawai'i 'ana..

“Paipai au i nā mākuā a pau - nā kumu, nā limahana, nā 'ohana - e 'ōlelo Hawai'i i nā manawa a pau i mua o nā haumāna... 'O ka mea nui o ia hana, 'o ia ka hō'ike 'ana i nā haumāna i ka waiwai a me ke ko'iko'i o kā kākou 'ōlelo ma nā pō'aiapili a pau.”

Kumu kaiapuni

Paepae 'ia ka mohala 'ana o ka mākaukau 'Ōlelo Hawai'i

Ma 2024, hō'ike ka 'ikepili anamana'o i kekahi mau lauana ma ka holomua 'ana o kā nā haumāna 'ōlelo Hawai'i 'ana ma kekahi mau pō'aiapili 'oko'a. Kuhi ua mau lauana lā i ka mohala 'ana o ka mākaukau 'ōlelo Hawai'i 'ana ma hope o ka wā kūpiliki'i o ka ma'i ahulau.

* pane nā haumāna "i kekahi manawa" a 'oi aku paha ka pinepine

Nā Ka'akālai A'o e Ho'oulu ana i ka Mākaukau

"Ua lako nō nā ala like 'ole e ho'ohana ai au ma ka lumi papa i mea e ho'oikaika a'e ai i ko lākou 'ōlelo Hawai'i. I la'ana, i ka wā i ho'oma'ama'a ai mākou i ke mele oli, ua ho'opili au i ia mele oli i ko lākou wahi, ka wai, a me nā hi'ohi'ona like 'ole o ko mākou 'āina."

Nā Waiwai o ke Kaia'ōlelo

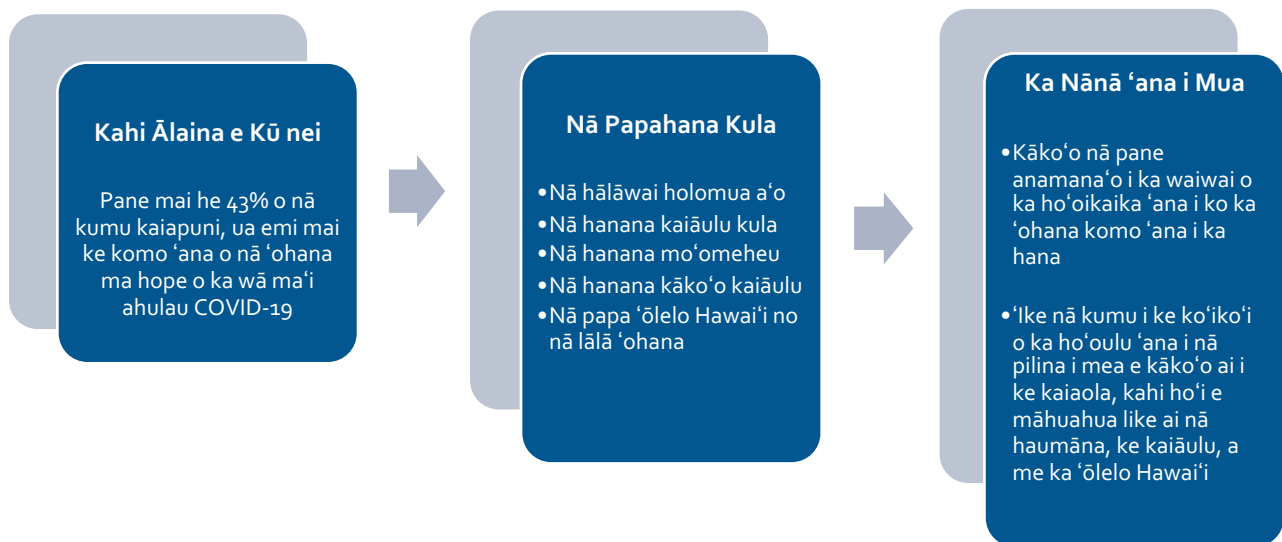
"Ua ho'i [lākou] i ka hele kino 'ana i ke kula, komo i ka piko, pāpale i ka pāpale ma ka wā papa 'ōlelo Pelekānia i mea e 'oko'a ai ka wā a'o ma ka Pelekānia a me ka wā a'o ma ka Hawai'i."

Ho'ākāka mai nā kumu kaiapuni i ka mea e kōkua ai i ke a'o 'ana o nā haumāna a me ko lākou 'ōlelo Hawai'i 'ana.

- E kūpa'a i ka 'ōlelo Hawai'i ma nā pō'aiapili a pau
- He hana kuluma ka nā'ana a me ka pīna'i i ka ma'i'o
- E ho'ononiakahi i ka 'ōlelo me ka hana no'eau
- E ho'olako pinepine i ka pō'aiapili 'ōlelo Hawai'i
- E kono i ka 'ohana a me ke kaiāulu e komo pū i ka 'auamo kuleana 'ōlelo

‘Ike pinepine ‘ia, ko‘iko‘i ka ho‘oikaika ‘ana i ke kahua o ka ‘ōlelo Hawai‘i a me ka mo‘omeheu ma o ke komo ‘ana o nā ‘ohana...

Hō‘ike ‘ia ma ke anamana‘o 2024, ‘o ke komo pū ‘ana o nā ‘ohana kaiapuni, he mea ia e ho‘oikaika ‘ia ai ka mākaukau ‘ōlelo a e ho‘onui ‘ia ai ho‘i ka ‘ike ku‘una, pēlā pū me ka ho‘oulu ‘ana i ko ke kaiāulu kuleana i ka mo‘omeheu Hawai‘i.

... a kuhi like nā hopena anamana‘o i ke ko‘iko‘i mau o ke komo ‘ana o ka ‘ohana i ka mālama ‘ana i ka ‘ōlelo Hawai‘i.

“Ko‘iko‘i ka ‘ohana. E pūpūkahi a e holomua.
Ma ke komo ‘ana o ka ‘ohana, ka haumāna, ka limahana,
a me ke kaiāulu, pēlā kākou e ne‘epapa like ai ma
ke aukahi ho‘ōla ‘ōlelo Hawai‘i.”

Kumu kaiapuni

Ko'iko'i ka 'ohana i ke kahua e kāko'o ai a e ho'oulu ai ho'i i ka 'ōlelo Hawai'i...

Ke Komo 'ana i nā Hanana Kula

"Inā komo nā mākou i ka papahana, he hō'ailona ikaika ia o ka papahana kaiapuni. Maika'i a'e inā e a'o 'ia a ho'opuka 'ia ka 'ōlelo Hawai'i."

Ke Kāko'o 'ana i nā 'Ohana

"E ho'omau ana mākou i ke kāko'o 'ana i nā 'ohana ma ka mālama 'ana i nā Papa Mākua, he papa 'ōlelo Hawai'i ia no nā mākou, he ho'okahi lā o ka pule. Ho'ā'o nui mākou e ho'okumu i ka 'ike Hawai'i a me ke kuana'ike Hawai'i ma nā ha'awina."

... a ko'iko'i ka 'ohana i ke kāko'o 'ia o ka ho'ona'auao kaiapuni.

**"Pono ka 'ōlelo Hawai'i ma ka hale a ma ke kaiāulu.
Aia nō a ola ka 'ōlelo ma nā wahi a pau,
a laila e ola maoli ai."**

Kumu kaiapuni.

Nā ka'akālai i 'ike 'ia e nā kumu e ho'oikaika ai i nā pilina 'ohana e kāko'o ana i ka 'ōlelo:

Nā Kula Kaiapuni:

- E ho'omau i ka mālama 'ana i nā Papa Mākua a me nā papahana 'ano like.
- E mālama i papahana mo'omeheu ma ka pō e paipai ai i nā 'ohana e launa pū.
- E ho'okumu i nā ala e kāko'o ai nā 'ohana i ka ho'oulu 'ōlelo Hawai'i ma ka hale.

Nā 'Ohana Kaiapuni:

- Ho'oma'ama'a i ka 'ōlelo Hawai'i ma ka hale a ma nā hana like 'ole.
- E komo i nā papahana kula a me nā hanana kaiāulu.
- E ho'oulu i ka 'ike mo'omeheu o ke keiki ma ke komo pū 'ana i nā hana ku'una.